

Herfstcongres LandbouwCULTUUR van de toekomst

Demeter: keurmerk of keurslijf?

We kampen nog altijd met de gevolgen van het Europese landbouwbeleid dat Sicco Mansholt in de jaren 50 en 60 heeft vormgegeven, schetst schrijver Frank Westerman 5 oktober op het Demeter congres. Het is de missie van Stichting Demeter om hier verandering in te brengen: bouwen aan een levende landbouwcultuur als basis voor persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling. *Tekst: Ellen Winkel / Foto's: Michiel Wijnbergh*

Mansholt had grote verwachtingen van de grootschalige, intensieve voedselproductie, totdat hij de schaduwzijde van zijn beleid onder ogen kreeg. "Bij mij is het net zo gegaan", vertelt melkveehouder Jan Dirk van de Voort. Door te intensiveren dacht hij het ouderlijk melkveebedrijf rijp te maken voor de toekomst. "Ik haalde een maximale productie, met heel veel maïs. De hoorns gingen van de koeien af. Iedereen wilde bij ons stage lopen." Maar na een aantal jaar liep hij vast. Alles wat hij verdiende ging naar de bank en het organischestofgehalte van de bodem was teruggelopen van 6 naar 4 procent. "Ik kreeg geen piketpaaltje meer in de grond als het droog was."

Inmiddels tieren de wormen weer welig op zijn kaasboerderij De Groote Voort, hebben de koeien weer hoorns, is het gebruik van

antibiotica tot 0 gereduceerd, kleuren de weilanden geel van paardenbloemen en is de Remeker kaas bekend in heel Nederland. "Uit samenwerken met de natuur ontstaat smaak en die kun je verkopen. De smaakmarkt is veel groter dan de biologische markt."

Jan Dirk kiest niet voor het Demeter keurmerk. Waarom niet? "Ik kan me nu ontwikkelen zoals ik zelf wil, zonder extra regels. En ons afzetkanaal zit niet te wachten op Demeter. Bij kaasspecialzaken zijn veel enthousiaste jonge mensen die smaak heel belangrijk vinden, maar keurmerken niet. Demeter snappen ze niet. Gehoornde koeien en kringlooplandbouw, dat snappen ze heel goed."

Stel dat Demeter geen keurmerk was, vraagt Demeter-directeur Bert van Ruitenbeek, maar een vlag als symbool voor een op ont-

Gezamenlijke zoektocht naar de juiste balans

Tekst: Conny Ruigrok

wikkeling gerichte beweging. Haalt dat het keurslijf-gevoel weg? "In alle talen 'ja', het moet veel opener zijn", antwoordt Jan Dirk.

Over de plek van Demeter in het handels-circuit werd doorgedacht in een van de vier workshops in het middagprogramma, onder leiding van Merle Koomans van den Dries van Estafette Odin en Petra Derkzen van Stichting Demeter. Welke sociale en economische criteria zijn wenselijk in handel en retail? Geen focus op nieuwe regels, was de tendens in de stevige discussie. Wel vond men het een goed idee om ook in handel en retail ontwikkelingsgerichte gesprekken in te voeren, net zoals bij de Collegiale Toetsing met boeren. ☺

Een uitgebreid verslag van het congres en alle workshops staat op stichtingdemeter.nl

We rijden 5 oktober in een zonovergoten landschap naar het Demeter herfstcongres op boerderij Zonnehoeve in Zeewolde. Ik ben geen boer, geen landbouwer, heb geen Kraay-beeker- of Warmondershof-ervaring. Wel heb ik een sterrencursus van Michiel Rietveld gevolgd, en ook de biodynamische moestuincursus bij Carmencita de Ruiter. Ik ben lid van de BD-Vereniging en ik bruis van verlangen: naar een toekomstige wereld die schoon, veilig, gezond en eerlijk is, een afspiegeling van iets wat van binnen in me leeft en wat vaak verbleekt zodra ik het in daden probeer om te zetten. Binnen de BD en antroposofie vind ik een herkenbaar verlangen. Daarom ben ik hier op het congres. Ik voel me als een kleuter in grote-mensen-land.

In de maalderij staan 138 stoelen verwachtingsvol klaar. Piet van IJendoorn, oprichter van Zonnehoeve en voorzitter van de BD-Ver-

eniging, heet ons welkom. Zijn definitie van BD – 'wat heeft het land nodig in plaats van hoeveel geld brengt het op' – vertelt me dat ik op de juiste plek ben. Frank Westerman laat ons meeleven in de zoektocht van Sicco Mansholt. Zijn 'Nooit Meer Honger' na de oorlog leidde – goed bedoeld maar desastreus – tot boterbergen, melkzeeeën en doordraaien van gewassen. Toen Mansholt de onbalans van zijn beleid inzag, was zijn tijd om. De ingeslagen weg werd voortgezet.

Jan Dirk van de Voort, gelauwerd als Agrarisch Ondernemer 2016, vertelt hoe hij vroeger, als gangbare melkveehouder, naar vele adviseurs trachtte te luisteren. Maar nu luistert hij naar de dieren en de natuur zelf. Warmonderhof-docent Joke Bloksma toont ons kleine natuurappeltjes uit het bos naast mooie cultuurappels. Ik betrap me op een te ongenueanceerd 'wat natuur is, is goed'.

Tijdens de stampot, tref ik twee jonge dames die de deeltijdopleiding aan Warmonderhof volgen. Nienke vertelt dat ze een verbinding zoekt tussen theater en akkerbouw. "Als mensen iets doen met theater, buiten op het veld, gebeurt er iets heel anders dan binnen in een zaaltje." Haar klasgenoot heeft in Wageningen drie jaar bodemkunde gestudeerd zonder een bodem te zien en te voelen, ze wil een andere weg.

's Middags kies ik voor de workshop Permacultuur. Tijdens de wandeling waar Kees van Veluw ons wijst op permacultuur-uitgangspunten, merk ik al uit reacties van deelnemers wat een weg er ligt tussen theorie en praktijk om tot een individueel antwoord te komen.

Het 'kleuter-gevoel' is minder als ik naar huis rijd. Ik ben deel van een gezamenlijke zoektocht. ☺